

Trendl Fanni – Varga Aranka

Tehetséggondozás a roma szakkollégiumban

A tehetséggondozás témakörének szakirodalma széleskörű Magyarországon. Azonban a hátrányos helyzet és a tehetség szavak kis százalékban kerülnek elő egyidőben a szakirodalmi forrásokban. Ennek oka lehet a tehetséggondozás gyakran elitizmussal vádolt szemlélete (Gyarmathy 2013), vagy a magyarországi iskolarendszert átható látens szelekciós mechanizmusok működése (Lannert 2003), melynek tipikus példája a társadalmi egyenlőtlenségek képességbeli különbségekként való értelmezése. Jelen tanulmány szándéka, hogy egy, a felsőoktatásban működő roma szakkollégiumot, mint a tehetséggondozás egyik hatékony terepét mutassa be. Továbbá azt a megközelítést igyekszik erősíteni, mely szerint a tehetség felismerésében és annak alkotóvá válásában a környezet döntő szerepet játszik a belső tulajdonságok mellett. (Gagné 2008 id. Péter-Szarka 2011) A tanulmány arra is rá kíván mutatni, hogy a társadalmi hátránnyal küzdők esetén milyen további előnyökkel jár a tehetség felismerése, gondozása, és mindez miféle pszichológiai, szociálpszichológiai mechanizmusok mentén jut érvényre. Megközelítéseink alátámasztására a pécsi Wlislöcki Henrik Roma Szakkollégiumban működő másfél évtizedes felsőoktatási gyakorlatot mutatjuk be szakmai-pedagógiai dokumentumok elemzésére és megelőző kutatási eredményekre támaszkodva.

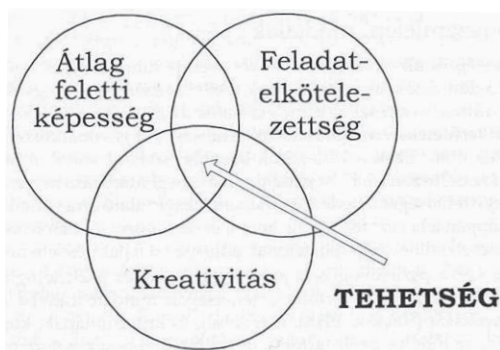
kulcsszavak: tehetséggondozás, roma szakkollégium, interszekcionalitás, inklúzió, reziliencia, empowerment

A tehetségről röviden

Tanulmányunk első felében rövid áttekintést nyújtunk azokról a tehetség fogalmakról és tehetségmodellekről, melyek leginkább elfogadottak jelenleg a magyarországi tehetség-diskurzusban. Nehéz feladatot vállalunk ezzel, hiszen mára már nagyon komplex megközelítésű a tehetség fogalma és nincs egységesen elfogadott terminus. (Balogh 2012:29) Az áttekintés során gyakran találkoztunk Czeizel (1997) által húsz éve leírtakkal, mely szerint „a tehetség egy potenciális lehetőség: ígéret, hogy az egyén valamely – társadalmilag hasznos – emberi tevékenységi körben kiemelkedő teljesítményt hoz létre, és ez számára megelégedettséget, sikerélményt jelent.” A híres genetikus három tehetségfogalmat határoz meg: potenciális tehetség (giftedness), a megvalósult tehetség (talent – talentum), párját ritkító tehetség (genius – géniusz). (Czeizel

1997 id. Dávid – Hatvani – Héjja-Nagy 2014) Érzékelhetően Czeizel meghatározása óta sokat gazdagodott a tehetségmegközelítés, egészen odáig, hogy a tehetségkutatások egyik elismert hazai szakembere, Gyarmathy Éva napjainkban már így fogalmaz „mindenkire úgy kell nézni, hogy akár tehetség is lehet”, amely tehetség „a megjelenésre alkalmas környezetben alkotó erővé válhat”. (Gyarmathy 2013, 2012) Az utóbbi évek meghatározásaiban közös vonás az a szemlélet, hogy bárki lehet tehetséges, bárkiből válhat „tehetség”. Ha ezen az úton továbbhaladva szeretnénk mégis többet, pontosabban tudni arról, hogy mi jellemzi a tehetséget, akkor rengeteg modell és leírás áll rendelkezésünkre.

A modern tehetség-fogalmak és modellek alapja Renzulli (1978) háromkörös tehetségkonceptiója. (1. ábra) A modellben feltüntetett három tényező interakciója vezet a tehetséges viselkedéshez. Renzulli koncepcióját tovább gondolva 1985-ben már említést tett az oktatás és az iskola fontosságáról. (Balogh 2012:30-31)

1. ábra. Renzulli (1978) háromkörös tehetségkonceptiója

Stenberg 1993-as pentagonális modellje a következő, amelyet érdemes áttekintenünk.

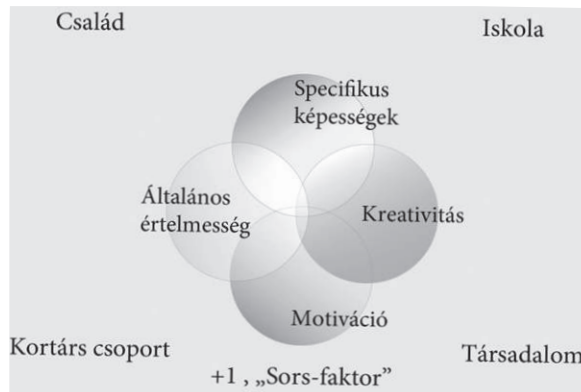

2. ábra. Stenberg (1993) pentagonális modellje

Stenberg modellje szerint egy tehetséget a következő jellemzők mentén tudunk azonosítani. A kiválóság és a ritkaság arra vonatkozik, hogy az adott egyén olyan területen kiválóbb másoknál, amelyen csak kevesen. A teljesítmény és a kimutathatóság a tehet-

ség valamiféle számszerűsíthetőségét jelenti, vagyis, hogy a tehetség eredményekben nyilvánul meg, és tesztek által is értékelhető. Az érték ebben a modellben azt jelenti, hogy a kimutatható teljesítmény egyben társadalmilag is pozitívnak ítélt. (Id: Dávid – Hatvani – Héjja-Nagy 2014)

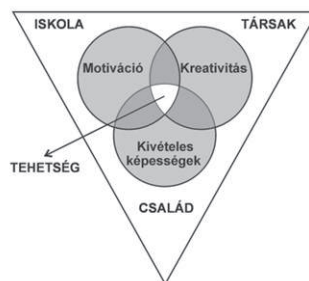
A következő modell, melyet Czeizel $2 \times 4 + 1$ faktoros táalentum modelljeként ismerünk, Stenbergi modellnél is több tényezőt vesz figyelembe. (3. ábra)

3. ábra. Czeizel $2 \times 4 + 1$ faktoros táalentum modell (id: Dávid – Hatvani – Héjja-Nagy 2014)

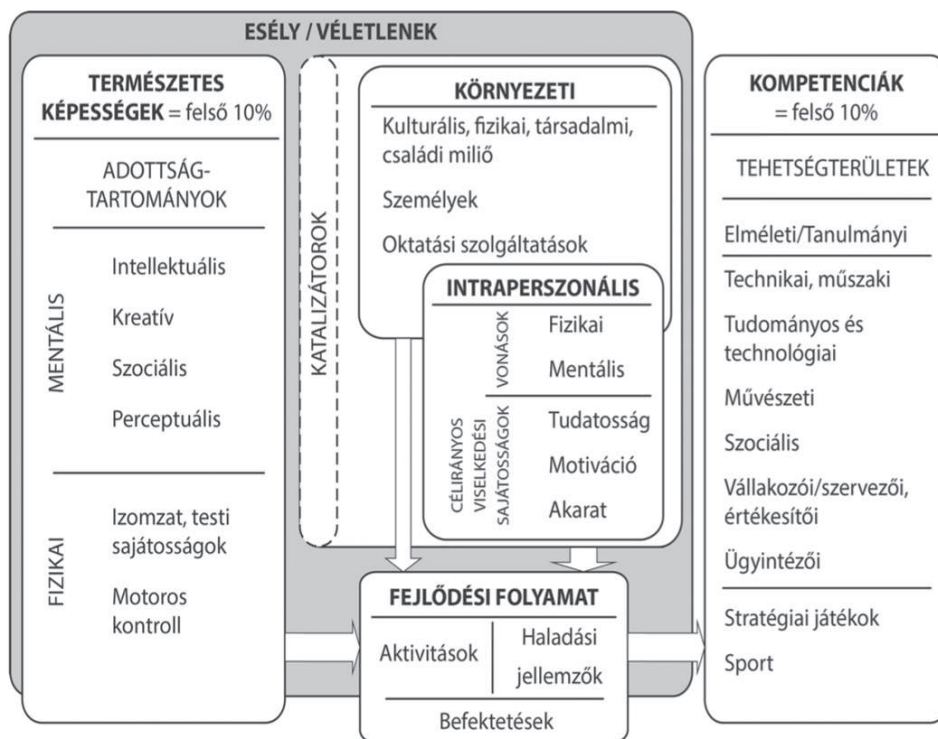
A 3. ábrán látható Czeizel által alkotott modellben már olyan tényezőkkel is találkozunk, melyek segíthetik és gátolhatják a tehetség kibontakozását. Ezeket a faktorokat az ábrán a négyzet négy pontján láthatjuk. Ilyen a család, iskola, kortárs csoport és a társadalom. Az ábra belső köreiből pedig olyan személyes tulajdonságokat találunk (általános értelmesség, motiváció, kreativitás, specifikus képességek), melyek együttesen képesek a tehetség alapjait megteremteni. Érdekes látni a +1-ként megjelenő „sors-faktort”, mely sokféle (pozitív és negatív) befolyással is bír a tehetség megjelenésére, kibontakozására.

Mönks (1997) többtényezős tehetségmodelljében szintén megjelenik a család, iskola és társak szerepe a tehetség megjelenésében, melyeket összefoglalóan társadalmi pillérnek nevez. (Balogh 2012:32) (4. ábra)

4. ábra. Mönks (1997) többtényezős tehetségmodellje

A következő (5.) ábrán egy olyan modellt láthatunk, amely az előzőekben megjelenő elemeket tovább bontva és dinamikusan ábrázolva jeleníti meg a tehetség fejlődésének folyamatát. Gagné modellje ezzel részletesen bemutatja a tehetség kialakulásának külső és belső feltételeit is.

5. ábra. Gagné fejlődési modellje (id: Péter-Szarka, 2011)

Gagné modelljének középső, felső részében ábrázolt „katalizátorok” azok, melyek fontosak vizsgálati szempontunkból. Ugyanis ezek azok a faktorok, melyek meghatározzák azt a szerző szerint, hogy a tehetség kibontakozik-e. Itt a már a Czeizelnél is megjelenő iskola tágabb értelemben, mint „oktatási szolgáltatások” szerepel. E mellett szintén megtalálhatók a modellben olyan befolyásoló tényezők, mint a család, a társadalom és a különböző személyek az egyén, a „tehetség” környezetében. Az intraperszonális tényezők az egyén külső-belső tulajdonságait bontja két részre. Vonások alatt az egyén fizikai és mentális tulajdonságait, képességeit sorolja fel; míg a sajátosságok alatt pedig a tudatosság, motiváció, akarat jellemzők jelennek meg.

A fenti modellek rövid bemutatása után összefoglalóan elmondhatjuk, hogy a tehetségmodellek fejlődésével egyre inkább előtérbe került a társadalmi és iskolai környezet fontossága, ami arra enged következtetni, hogy a belső, egyéni tulajdonságok megléte mellett nagy hangsúlyt érdemes fektetni az egyént körülvevő környezetre. Ennek egyik oka, hogy felismerték a témával foglalkozó kutatók, hogy a meglévő belső tulajdonságok, amelyek szerint valaki tehetségesnek számít, az arra alkalmatlan kör-

nyezetben – pl. szegénység, alacsony iskolázottságú család, rossz minőségű iskola – nem tud érvényre jutni, és így a tehetség elveszhet.

Az itt bemutatott modellek segítségével kívánunk rámutatni arra, hogy a hazai felsőoktatásban működő roma szakkollégium, melyet jelenleg inkább a hátránykompenzáló intézmények között tartanak számon, milyen módon és jelentőséggel végez tehetséggondozási munkát.

Tehetséggondozás a felsőoktatásban

A tehetséggondozás intézménye nem ismeretlen Magyarországon. Gyarmathy Éva 2013-as tanulmányában kiemeli azokat a főbb történelmi csomópontokat, melyek elvezetnek minket a mai, 21. századi tehetséggondozási intézményekhez, formákhoz. Gyarmathy kiemeli, hogy a tehetségesnek gondolt egyének számára külön oktatást és egyéni odafigyelést biztosító szemlélet egyszerre volt jelen a magyarországi törekvésekben. A XX. század eleje sikertörténetnek számít a magyarországi tehetséggondozás történetében. A sárospataki internátus rendszere és hálózata volt, amely koncepciója szerint a tehetségesek együtt tanultak más diákokkal, de a kollégiumban elkülönülve laktak, így egyértelműsítve kiválóságukat. Ez a mozgalom biztosította a tehetségek védelmét. A politikai rendszerek és ezzel együtt az oktatáspolitikai változásokkal - pl. a tankötelezettség felemelésével 16 éves korra -, a rendszer biztosítottak látták a tehetségek gondozását, így az 1980-as évekig az ettől eltérő kezdeményezések „búvópatak jellegűvé” váltak. Mivel az individualizáció nem illett a kor szellemiségébe, a tehetséggondozás rejtetten folyt, és elsősorban a kiváló tanárok elhivatottságának köszönhetően maradt fenn. A harmadik évezred fordulóján indulhatott el újra hivatalosan és nyilvánosan Magyarországon a tehetséggondozás. Az újraindulást főként a teszteken jól teljesítő, középosztálybeli diákok kiválogatása jellemzi. (Gyarmathy 2013)

A középfokú tehetséggondozó intézmények példáján túl – sárospataki modell – a felsőoktatásban is megfigyelhető hasonló szervezet működése. 1895-ben francia mintára szerveződött az Eötvös Kollégium, amely a kiválóak nevelését szolgálta. (Forray 2016) Ezt a kollégiumi mintát követte, de már társadalompolitikai célokat is kitűzött a Bolyai, majd később Győrffy Kollégium néven működő szervezet az 1940-42-es években. Társadalompolitikai célok alatt Forray a „szegényparaszt gyerekekből rövid idő alatt városi értelmiségi elit kinevelését” említi. A II. világháború után 1946-tól a Népi Kollégiumok Országos Szövetsége (NÉKOSZ) égisze alatt működik három éven át a felsőoktatási tehetséggondozás, ekkor már országos méretet öltve. A mozgalom megszűntetése után két évtizedig nincs hivatalos szervezete a felsőoktatási tehetséggondozásnak. Az újabb kísérlet, amely már sikeresnek bizonyult, az 1970-ben megalakult Rajk László Szakkollégium, amely a mai napig működik. A másik emblemikus egyetemi szakkollégium 1983-ban Jogász Szakkollégium néven kezdte meg működését, és 1985-től Bibó István nevét viseli. (Forray 2016:314) Mindkét szervezet gyökereit a népi kollégiumokban kereshetjük. (Pataki 2005, id. Forray 2016:315) A rendszerváltás után exponenciálisan növekedett a szakkollégiumok és a szakkollégisták száma. Ezzel együtt pedig a szakkollégiumok célrendszere, tehetséggépe és tehetséggondozási programjaik is egyre sokszínűbb képet mutatnak. (Demeter 2012) Erre a sokszínűsége épített az a társadalompolitikai irány, mely a hátrányos helyzetűek társadalmi mobili-

Spot-interjúinkban mindenki számára a következő három kérdést tettük fel:

1. Mi motivált abban, hogy a szakkollégiumba bekerülj?
2. Mi az a három szó, ami elsősre eszedbe jut a szakkollégiumról?
3. Fejezd be a mondatot: 10 év múlva én...

Farkas Gabriella

Egri Roma Szakkollégium

1. 2017 márciusában nyertem felvételt az Egri Roma Szakkollégiumba. Hogy mi motivált a jelentkezésnél? Elsősorban azért jelentkeztem, mert szerettem volna egy közösséghez tartozni, egy közösséghez, ahol jól érzem magam, ahol új barátokra lelhetek. Szerettem volna aktívan tölteni az egyetemi éveimet, tapasztalatokkal, élményekkel gazdagodni.

2. A három szó, mely először eszembe jut, a segítőkészség, elfogadás, kedvesség. A szakkollégiumban eltöltött idő alatt, számomra világossá vált, hogy mindenki segítőkész a szakkollégiumon belül és kívül is. Bármiben fordulhatunk egymáshoz, ha tudunk, segítünk egymásnak.

A közösség befogadott mikor felvettek, nem éreztem azt, hogy kívülálló lennék. Elfogadtak, és azt éreztem, megtaláltam a helyem az egyetemen. Megtaláltam azt a közösséget, ahol elfogadnak, ahol számít a véleményem és kibontakoztathatom tehetségem.

3. 10 év múlva szeretnék egy olyan munkahelyet, ahol a szakkollégiumhoz hasonlóan megbecsülik a munkámat, ahol jó hangulatban telnek a mindennapok. Szeretnék örömmel bemenni a munkahelyemre, pont úgy, ahogy most teszem, mikor a Roma Szakkollégium valamelyik rendezvényére megyek, vagy a gyűléseken veszek részt. 10 év múlva szeretnék a kollégáimmal olyan sokat nevetni, mint a szakkolista tagokkal egy-egy gyűlésen. Szeretnék örömmel visszagondolni a velük eltöltött évekre.

tását célozza és értelmiségivé válását kívánja elérni. A tehetséggondozás hazai fellendülésének időszakában (ezredforduló) születtek meg a cigány/roma egyetemisták, főiskolai hallgatókat támogató szervezetek - elsőként a Romaversitas Alapítvány Láthatatlan Kollégiuma 1996-ban. (Forray-Boros 2009) Az identitásukat, származásukat vállaló tehetséges, de alacsony társadalmi státuszából induló cigány/roma fiatalok felsőfokú végzettséghez jutását segítő szervezetek sorában a gödöllői Roma Szakkollégium létrehozása (2006-ban alapult, ma már megszűnt) is fontos megemlíteni. Mindkét intézmény civil támogatással, alapítványi kezdeményezéssel indította el szervezett és nyilvános működését. Ettől eltérő módon, de hasonló célokkal indult el a Pécsi Tudományegyetemen a Wlilocki Henrik Szakkollégium működése. A 2001/2002-es tanévben a Romológia és Nevelésszociológia Tanszék vezetője – Forray R. Katalin – kezdeményezésére és egy Phare forrás segítségével indult el a pécsi szakkollégium szakmai munkája. (Forray-Boros 2009; Trendl 2013) Ez a szervezeti forma már ötvözi a klasszikus felsőoktatási tehetséggondozási célokat az ezzel egy időben megjelenő hátrányos helyzetű főként cigány/roma származású diákok társadalmi hátrányaik csökkentését szolgáló tevékenységekkel. (Forray-Boros 2009; Demeter 2012) A néhol felzárkóztatóként (Demeter 2012), néhol hátránykompenzáló (Ceglédi-Bordás-Kardos 2016) szervezetekként definiált „roma szakkollégiumok” azok, amelyek egyszerre vállalják a hátrányos helyzetű cigány/roma fiatalok értelmiségivé válásának segítését identitáserősítő feladatok ellátásával, és a hátrányok csökkentését különböző fejlesztő, támogató tevékenységekkel.

Horváth Evelin*Egri Roma Szakkollégium*

1. Horváth Evelinnek hívnak, az Eszterházy Károly Egyetem harmadéves szociálpedagógia szakos hallgatója vagyok és az Egri Roma Szakkollégium tagja. A Tutor és a Tudományos munkacsoportban tevékenykedek. Már középiskolában is elég sok rendezvény megszervezésében illetve lebonyolításában vettem részt. Szeretek emberekkel foglalkozni, főleg gyerekekkel. Ezért is gondoltam majd a kreativitásom, ami segít majd a szakmai fejlődésemben, ugyanis a Tutor munkacsoport mindkettőt biztosítja számomra. Ezen kívül szerettem volna egy közösséghez tartozni,

akik valamilyen hasznos tevékenységet végeznek. Akik pozitív példát tudnak mutatni a gyerekeknek, hogy nem az számít, hogy ki, milyen környezetből jött, hanem csak az, hogy valaki szeretne tanulni és fejlődni, és amiért tenni kell, és sikerülhet. Véleményem szerint van esély arra, hogy jobb életet teremtsenek maguknak. Ez motivált arra, hogy az Egri Roma Szakkollégium tagja legyek.

2. A három szó, ami eszembe jut a szakkollégiumról: barátság, gyerekek, fejlődés.

3. 10 év múlva én szociálpedagógusként képzelem el magam. Valószínűleg, már lesz saját családom, és egy biztos munkahelyem. Továbbra is gyerekekkel fogok foglalkozni, és próbálok motiválni őket arra, hogy tanuljanak, és ha eljutnak egyetemre, ajánlani fogom nekik a roma szakkollégiumokat, mert úgy gondolom, hogy hasznosak és nagyon sok lehetőség van arra, hogy a tagok kibontakozhassanak.

A roma szakkollégiumok tagságát és szervezeti felépítését kvantitatív és kvalitatív eszközökkel vizsgálta Forray R. Katalin és munkatársai egy két éves vizsgálatban. A különböző módszerű vizsgálatok az egyes roma szakkollégiumok működésére, szervezeti felépítésére, a résztvevő diákokra és a diákok életútjára volt kíváncsi. A vizsgálat nem volt átfogó, mert a kutatók nem jutottak el minden szakkollégiumhoz, de mindenképpen jó kiindulópont a további összegző, áttekintő vizsgálatok számára. (Forray-Galántai-Trendl 2015) A roma szakkollégiumok hatékonyságvizsgálatának sorába illeszkednek azok a kutatások, amelyek ezen szervezetek „hozzáadott” értékét helyezik fókuszba. Ezeknek a kutatásoknak a közös kérdése: mennyiben járulnak hozzá ezek a szakkollégiumok a tagok felsőoktatási és munkaerőpiaci sikerességéhez. A Debreceni Egyetemen végzett kutatás tanulsága szerint a szakkollégiumok mint tanuló közösségek olyan stabil szocializációs közeget teremtenek tagjaik számára, melyben az oktatás területén sikeresen tudják a diákok hátrányait kompenzálni. (Bordás-Ceglédi-Kardos 2016) A Nyíregyházi Egyetemen végzett vizsgálat szerint azon kompetenciák fejlesztésében játszik fontos szerepet a roma szakkollégium, amelyeket ma már általánosan elvárnak a munkaerőpiacon, és amelyek segítségével sikeresebbek lehetnek a hallgatók a felsőoktatásban. (Jenei-Kerülő 2016) A Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium felméréseiben a végzett diákokkal felvett interjúk alapján elmondható, hogy a szakkollégium jelentősen hozzájárult személyes identitásuk erősödéséhez és a megküzdési képességük fejlesztéséhez, melyet visszatekintve jelenlegi élethelyzetükből pozitívnak tekintenek és jelenlegi sikerük egyik zálogának tartanak. (Jancsák 2016)

Szabó Nikoletta Kinga

Egri Roma Szakkollégium

1. Szabó Nikoletta Kinga vagyok, másodéves osztatlan történelem tanár-közösségi művelődés tanár szakos hallgató az Eszterházy Károly Egyetemen. Tavaly októberben csatlakoztam a Roma Szakkollégiumhoz. Motivációm elsősorban, hogy három éve vagyok önkéntes egy tanodában, ahol főleg hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkozunk, korrepetálunk, fejlesztői foglalkozásokat csinálunk. Ezt a tevékenységet szerettem volna végezni itt az egyetemen is. A Roma Szakkollégiumunk négy munkacsoporttal rendelkezik, az egyik közülük, ahol én is dolgozom, a tutor munkacsoport.

Főleg cigány gyerekekkel foglalkozunk, a legközelebbi alkalommal

állomások feladataiban vehetnek majd részt, eddig főleg mozgós játékokkal, sorversenyekkel készültünk nekik. A közeli Családok Átmeneti Otthonában pedig korrepetálunk hátrányos helyzetű gyerekeket. A másik ok, amiért csatlakoztam, hogy érdekelnek a roma hagyományok, szeretnék többet megtudni arról, milyen lehet romának lenni.

2. Az első három szó, ami eszembe jut a szakkollégiumunkról, az a család, jókedv, kitarás. A tutor munkacsoportnak általában több megbeszélése van, ezért egy összeszokott csapat vagyunk, és a közös munkánk során egymást is jobban megismerjük, közben egy kis családdá váltunk. Minden találkozás alkalmával időt szakítunk arra is, hogy élvezzük egymás társaságát, ezért a megbeszéléseink többsége inkább egy baráti találkozáshoz hasonlítanak. A munkánkhöz hozzátartozik az is, hogy többet kell foglalkozni egy-egy programmal azért, hogy a gyerekek élvezhessék azt. Több variációt is kitalálunk, amikor megtervezük a következő foglalkozást a gyerekeknek, ehhez pedig szükséges az, hogy mindannyian kitarókat legyünk.

3. 10 év múlva – 30 évesen – szeretnék egy stabil munkahellyel rendelkezni. Szeretnék olyan tanár lenni, aki figyel is a diákjaira, nem csak bemegy az órára és leadja az anyagot. Amennyiben sikerül, szeretnék munkám mellett korrepetálni hátrányos helyzetű gyerekeket, természetesen ingyen, ugyanis a tudáshoz mindenkinek joga van.

Vizsgálati fókuszaink

Tanulmányunkban a fentiekben felsorolt vizsgálati szempontoktól eltérő módon, de ezekkel összhangban szeretnénk bemutatni a Pécsi Tudományegyetemen működő Wlislócki Henrik Szakkollégium (továbbiakban WHSz) gyakorlatát. Célunk áttekinteni a pécsi roma szakkollégium működését és a mögötte meghúzódó társadalomtudományi-neveléstudományi kontextust abból a szemszögből, hogy mindezek miként járulhatnak hozzá a hazai tehetséggondozáshoz.

Visszatérve az előzőekben ismertetett tehetségmodellekre, úgy véljük, hogy a modellek egyes elemei azonosíthatóak a Wlislócki Henrik Szakkollégium diákjainak és környezetének vonatkozásában is. Ez alapján feltételezhető, hogy a roma szakkollégium, mint intézménytípus ideális terepe a tehetséggondozásnak, és abban eredményeket is elér.

Hipotézisünk vizsgálatára a belső tulajdonságok felől a külső környezeti feltételek felé haladva keressük a párhuzamot a tehetségmodellek elemei és a WHSz pedagógiai gyakorlata, valamint az eddigi - WHSz-t vizsgáló - kutatások tanulságai között. Elsőként a WHSz-be bekerülő diákok jellemzőit vizsgáltuk meg, melyek alapján tehetségesként definiálhatjuk őket. Ezután bemutatjuk azt a szervezeti környezetet, melynek fontosságát bizonyítják a bevezetőben bemutatott tehetségmodellek. A szervezetben megvalósuló tartalmi elemek számba vétele során folyamatosan reflektálunk az idézett modellekben

Balogh Jenifer

Nyíregyházi Egyetem, tanító szak

Evangelikus Roma Szakkollégium, Nyíregyháza

1. Az egyetem honlapját böngésztem a falumban lévő közösségi könyvtárban, hiszen csak ott tudtam internet kapcsolathoz jutni. Miközben lázasan nézegettem az egyetemen készült képeket, cikkeket, egyszer csak felugrott egy ablak, melyen ott volt az Evangelikus Roma Szakkollégium felvételi hirdetménye. Talán mondanom sem kell, az első, amin megakadt a szemem az az, hogy roma. Elolvastam mindent, amit csak lehetett, ekkor eszméltem rá, hogy ilyen egyáltalán létezik. Be kell vallanom, nagyon örültem, hogy más cigány fiatalok is jelen vannak a felsőoktatásban, és a

szakkollégium segítségével sikeresebben haladnak tanulmányaikkal, valamint ösztöndíjban részesítik a szakkollégium tagjait. Igazából csak boldog voltam, hogy nem leszek „egyedül”. 2015 nyarán jelentkeztem hát a szakkollégiumba, noha még annyira nem voltam tisztában azzal, hogy mit is takar ez az egész, de abban biztos voltam, hogy itt a helyem. Ma már viszont tudom, mi motivál abban, hogy míg tanuló, tagja legyek a szakkollégiumnak. A rengeteg programon kívül - amiből én minden alkalommal csak tanulni tudok -, rengeteg olyan lehetőséget ad, melyek nélkül nem biztos, hogy még itt lennék. Az egyik ilyen az ingyenes, igen, ingyenes nyelvtanítás. Azt gondolom ez olyan lehetőség, amit kár kihagyni, hiszen jól tudjuk, egy magántanár mennyibe kerül, itt viszont ingyen tanulhatjuk az angol, illetve német nyelvet, melynek köszönhetően idén márciusban már nyelvvizsgázni mehetek. A másik szívemnek kedves lehetőség az a mentorálás, és a tanodákban való tevékenykedés. A szakkollégium munkatársaival rendszeresen járunk középiskolákba, valamint alsóbb osztályos gyermekekhez tanodába, ahol tudunk, segítünk. Középiskolában a végzős hallgatóknak segítünk az érettségire való felkészülésben, valamint motivációs jelleggel kiselőadásokat tartunk, annak érdekében, hogy minél több cigány fiatal vegyen részt felsőoktatási képzésben, hiszen akarattal és kitartással bárkinek sikerülhet valóra váltani álmait. Tanító szakos hallgatóként igyekszem minél többet részt venni ezeken a programokon, hiszen ez nemcsak jó gyakorlat, de nagyon jó tanulmányi tapasztalat is számomra. Összegezve, a szakkollégium egy nagyon összetett feladatokat ellátó szervezet, mely a felsőoktatásban tanuló cigány, és hátrányos helyzetű fiatalok tanulmányi előrehaladásának sikerességét hivatott szolgálni.

2. Az első három szó, ami a szakkollégiumról eszembe jut az a Hit, Remény és Szeretet. Örülök, hogy immár harmadik éve tagja lehetek egy ilyen közösségnek.

3. Tíz év múlva tanítói alapidplomával és szociálpolitika mesterdiplomával képzelem el magam, aki segít az embereken, akkor és ott, amikor és ahol kell.

szereplő tényezőkre – elsősorban a szakkollégium szakmai-pedagógiai dokumentumai felhasználásával, így bizonyítva a WHSz tehetséggondozás területén végzett munkáját.

A pécsi Wlislócki Henrik Szakkollégium diákjainak és szervezetének jellemzői

Pécsett 2001/2002-es tanévben alakult a Wlislócki Henrik Szakkollégium azzal a céllal, hogy a Romológia és Nevelésszociológia Tanszék környezetében megjelenő cigány/roma, illetve romológia iránt érdeklődő fiatalokat összefogja. A szakkollégium alapításkori célja egy olyan tudományos közösség létrehozása volt, melyben a hátránykompenzáló támogatások is helyet kaptak. Az elindítást generáló jelentős Európai Unió forrás (Phare) célzottan a roma fiatalok felsőoktatási segítségét várta el, azonban a WHSz-ben a kezdetektől fontos volt a fiatalok tehetséggondozása szakmai területen, valamint a tudományos életbe való bekapcsolódásukban.

Mursa Zsolt

Evangélikus Roma Szakkollégium, Nyíregyháza

1. Miután szobafestő végzettséggel megcsináltam az érettségit, utána nem tudtam, hogyan tovább: mit kezdjek vele, egyáltalán milyen lehetőségeim vannak. Nagyon elveszettnek éreztem magam, felmerült a kérdés, hogy miért tanultam ennyit, ha ugyan azt csinálom, mint akinek 8 általános végzettsége van. Pár hónappal később ez be is igazolódott, regisztrált munkanélküli lettem és a polgármesteri hivatal felvett közmunkásnak. Szerettem volna még tanulni, de be voltam zárva a falumba, senki nem adott iránytűt a kezembe, hogy hogyan tovább. Beletörődtem és feladtam, hisz a szüleim sem tudtak segíteni, mert ők sem voltak tájékozottak. Egy napon viszont minden megváltozott! Egy pályázat révén Nyíregyházáról szociális munkások jöttek családokat látogatni, akik közül a mi családunkhoz Deme Dóra érkezett. Az anyukám egy beszélgetés során említett meg neki, hogy van érettségim és szeretnék tanulni, de nincs semmi kilátásban. Dóra néni szeretett volna megismerni, így az anyám egy napon haza hívott a munkából, hogy találkozhassunk. Ez volt az a pillanat, amikor megváltozott az életem és reményt kaptam. Deme Dóra szociálpolitikai szakértő, találkozásunk idején az Evangélikus Roma Szakkollégium tanulmányi vezetőjeként dolgozott Nyíregyházán. Egész életemben hálás lehetek, hogy megmentett. Tájékoztattott a lehetőségekről, amik előttem zárva voltak. Egy kaput nyitott meg nekem, ami az egész életemet megváltoztatta. Én korábban azt sem tudtam, mi is az a főiskola, mit kell ott csinálni, mert egy olyan faluban lakom, ahol ez nem mindennapi, és akik segíthettek volna, azok nem segítettek, hanem hátráltattak. Pedig a hobbiból, minden előtanulmány nélkül készült filmjeim már a nagy video-megosztón keringtek, a környezetem ismerte ezeket. Dóra néni azonban mellém állt, segített a felvételiben, hogy matekból újra érettségizzek a biztos bejutás érdekében. Elhitette velem, hogy képes vagyok bejutni a főiskolára a saját erőmből, és meg tudom állni a helyemet. Dóra néni beszélt nekem a szakkollégiumról is, megtudtam, hogy nem vagyok egyedül, vannak hozzám hasonló fiatalok, akik úgy szintén roma származásúak. Ott kapok ösztöndíjat, és lesz miből eltartanom magam. Legjobban az motivált, hogy sok dologgal ismerkedhetek meg, és nem fogom magamat egyedül érezni, mert lesznek olyan emberek, mint Dóra néni, akik motiválni fognak tovább, hogy ne adjam fel.

2. Amióta a szakkollégiumban vagyok, nagyon sok minden történt velem. Ha rá gondolok, akkor nekem a következő szavak jutnak eszembe elsősre: közösség, segítségnyújtás, elvárás. A *közösség* számomra nagyon fontos és a szakkollégiumban ebben nincs hiánya. A *segítségnyújtás* nagy szerepet tölt be a szakkollégiumban, mert bármivel fordulhatok az intézmény felé. Az *elvárássra* pedig azért gondolok, mert ha én elvártam a szakkollégiumtól, hogy segítsenek nekem, akkor valamit le kell tennem az asztalra, ez pedig a tanulás és az együttműködés.

3. Jelenleg a Nyíregyházi Egyetemen, Képi Ábrázolás szakon vagyok végzős hallgató, de szeretnék továbbtanulni mesterképzésben. Nagyon szeretek kis filmeket és videókat készíteni, ezen az irányon szeretnék tovább haladni. Úgy képzelem el, hogy 10 év múlva filmeket rendezek, vagy grafikusként fogok dolgozni valamilyen nagyobb cégnél, és persze szeretnék egy nagy családot, és gyerekeket.

A Phare támogatást követően – közel egy évtizedig - a szervezet diákjai klasszikus egyetemi szakkollégiumba járhattak, mely jórészt a tagok önszerveződésére és közösségére épült. Ezt követően a szakkollégium csatlakozott a roma szakkollégiumi hálózathoz, és EU-s támogatások (TÁMOP, EFOP) segítségével 2013 februárja óta komplex programot tud megvalósítani lényegesen több hallgató bevonásával. A hallgatók már nem elsősorban a romológia szakról érkeznek, hanem a Pécsi Tudományegyetem legkülönbözőbb helyein tanulnak az orvosképzéstől a tanárszakra át a mérnöki karig. A roma szakkollégiumi forrás segítségével a résztvevő szakkollégisták nem csak egyetemi tanulmányaik elvégzéséhez kaphatnak egyéni és közösségi támogatásokat, de magasabb szintű szakmai és tudományos

Hadházi Renáta

Magyar szakos hallgató, szakkollégista

Görögkatolikus Egyetem Cigány Szakkollégium

1. Hadházi Renátának hívnak, a Miskolci Egyetem magyar szakos hallgatója, és a Görögkatolikus Cigány Szakkollégium tagja vagyok. A szakkollégiumban immár lassan fél éve, hogy élem a mindennapjaimat, tanulok, hitet és szeretetet kapok. A szakkollégiumról korábbi tanulmányaim során nem hallottam. Nem tudtam arról, hogy van egy olyan közösség, ahol olyan emberek élnek ezzel az identitással, mint én. Mikor mégis információkat kaptam a kollégiumról, úgy gondoltam, beadom a pályázatom. Az oka ennek nem más volt, mint a hovatarozás. Úgy éreztem, tartoznom kell valahova, tartoznom kell egy olyan közösséghez, csapathoz, ahol úgy gondolkodnak, mint én. Szerettem volna megosztani a gondolataimat, érzéseimet, hiszen ezek az emberek ugyanazt élik át nap mint nap, mint én. A másik ok, amiért szerettem volna szakkollégista lenni nem más, mint a segítségnyújtás. A szakkollégium lehetőséget ad közösségi szolgálat végzésére, amely során hátrányos helyzetű gyerekek korrepetálásával és támogatásával is foglalkozhatunk. Számomra ez nagyon fontos indok, hiszen tanárjelöltként felelősségemnek érzem a segítségnyújtást és azon gyermekek elindítását a cél felé, akiknek szükségük van rá. A harmadik ok, amiért szerettem volna kollégista lenni, az nem más, mint az előrehaladás és a tanulás. Az egyéni tanulmányaink mellett a kollégium lehetőséget ad az angol (vagy német) nyelv tanulására és a nyelvvizsgára való felkészülésre. Különböző tanulmányi programokon belül pedig olyan ismereteket szerezhethetünk, ami valami pluszt és valami egyedit ad a szakkollégistáknak. Ezek miatt az okok miatt szerettem volna kollégista lenni.
2. Ha kiemelném azt a három gondolatot ami fontos számomra, az a család, segítség, tanulás és hit.
3. A kollégiumtól kapott élmények és tapasztalatok alapján tíz év múlva egy iskolában, tanárként képelem el magam, ami mellett saját könyveim írását, szerkesztését végzem. A szakkollégium számomra csak ad, mindig többet és többet. Hálás vagyok, hogy ennek a családnak a tagja lehetek.

tevékenységekbe is be tudnak csatlakozni, mely hozzájárul tehetségük kibontakoztatásához. (Varga szerk., 2015)

A szakkollégium jelenlegi diákjairól több forrásból is rendelkezünk információkkal. Fontos része a 2017 őszén végzett mélyinterjú vizsgáltunk, ahol szakkollégistákat arra kértük, hogy beszéljenek életútjukról. Az interjúk során az iskolai pályafutásukra, az azt támogató, hátráltató tényezőkre, az identitásukra és jövőképükre kérdeztük rá részletesebben. A megkérdezett szakkollégisták döntő része hátrányos helyzetű, sokan kisebbségi csoporthoz tartozónak vallja magát (önkéntes nyilatkozatot tett cigány/roma származásról), és több mint harmaduk pedig mindkét előző jellemzővel bír. (Varga 2018) Utóbbiak esetén interszekcionalitásról beszélhetünk, amikor két hátrányt okozó tényező összefonódásából új társadalmi kategória alakul. Magyarországon a cigány kisebbséghez tartozás és a hátrányos helyzet (szülők alacsony iskolai végzettsége, szegénység, alacsony minőségű lakhatási környezet) egymást erősítő jellemzők. Több kutatás is rámutatott, hogy a szociális hátrányt tovább súlyosbítja a cigány/roma kisebbséghez tartozás társadalmi megítélése Magyarországon. (Forray-Hegedűs 2003, Forray-Pálmáiné 2010, Cserti-Csapó-Orsós 2013, Neményi 2013) Ezt a megállapítást igazolják azok az oktatás területén végzett kutatások is, melyek a cigány/roma fiatalok iskolai sikertelenségét vizsgálták. A kutatók megállapították, hogy a szegénység és az etnikai szegregáció egyidejű fennállása konzerválja leginkább ezt a helyzetet. (Havas-Liskó 2002, Kemény et al. 2004, Zolnay 2015, Kertesi-Kézdi 2012, id. Varga 2018, Fejes-Szűcs szerk. 2018) Az iskola belső világát nézve elmondható, hogy még az integrációt alapelveként megfogalmazó intézmények vezetői és pedagógusai is nagyon különbözően ítélik meg a cigány/roma gyerekek oktatási kérdéseit, és jócskán találunk körükben korlátozó attitűddel rendelkezőket is. Kimutatható, hogy a pedagógus tanulóira irányu-

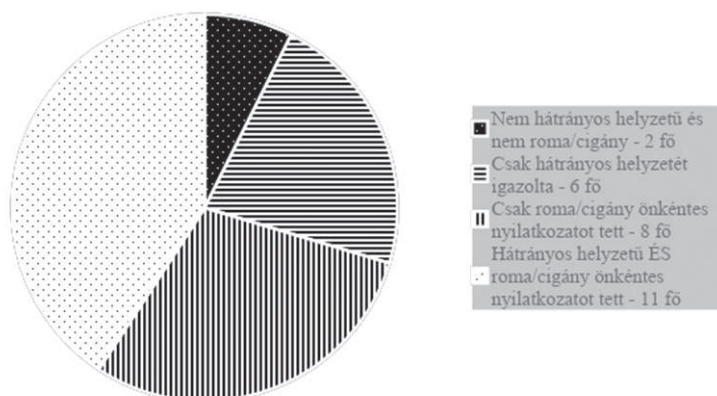
Szajkó Cintia

Történelem – etika szakos hallgató, szakkollégista
 Görögkatolikus Egyetem Cigány Szakkollégium

1. Már a középiskola utolsó évében tudatosan készültem az egyetemi éveimre. A szakkollégiummal már középiskolásként vettem fel a kapcsolatot, szerettem volna egy olyan közösség tagja lenni ahol biztonságban és szeretetben tudom élni a mindennapjaimat, ezért is választottam a szakkollégiumot.
2. Hit, család és közösség ez a 3 szó tudná leírni azt, amit a kollégiumunk jelent számomra.
3. Őszintén remélem, hogy az egyetemen és a kollégiumban szerzett tapasztalataimat és tudásomat fogom tudni kamatoztatni a jövőben, abban a jövőben amiben diplomás tanárnőként fogom segíteni a hátrányos helyzetű diákokat.

ló negatív vagy pozitív viszonyulása, mint „önmagát beteljesítő jóslat” döntően hat a tanulói teljesítményre – függetlenül a diák képességeitől, motivációjától, tudásától stb. (Arató 2015; Rayman 2015)

Vizsgálati csoportunk esetén szükséges figyelembe vennünk azt a tényt is, hogy a magyarországi felsőoktatási intézményekben a hátrányos helyzetű diákok nagyon kis százalékban jelennek meg. Különösen igaz ez a Pécsi Tudományegyetemre. Egy 2016-os tanulmány rámutat, hogy a hátrányos helyzetű felvett diákok aránya 2013 és 2014 között csökkent az egyetemeken és a pécsi egyetemen ez az arány 5,9% illetve 4% a két tanévben. (Hegedűs 2016:10) A pécsi adatokat talán a debrecenihez érdemes hasonlítani az intézmények méretének és társadalmi, gazdasági környezetünk hasonlóságai miatt. A Debreceni Egyetemen az összes felvett hallgató 14,7% illetve 9,8%-a hátrányos helyzetű ugyanebben a két tanévben a hivatkozott tanulmány szerint. Ebből világosan látszik, hogy a Debreceni Egyetem magasabb számban tudja bevonni a hátrányos helyzetű diákokat képzéseire. Ezen a területen a pécsi egyetemnek sok teendője lenne, hiszen a társadalmi-gazdasági környezetből adódóan a térség rejtett tartaléka a hátrányos helyzetű diákokban található meg.

6. ábra. A WHSz diákjainak megoszlása szociális helyzet és vállalt identitás alapján (N:27), Forrás: Varga 2018)

A 6. ábrán látható a WHSz-ben dolgozó egyetemisták összetétele családi háttérük szempontjából. A szakkollégisták iskolai pályafutásuk szempontjából sikeresek, hiszen mindannyian a felsőoktatásban tanulnak. Döntő többségük hátrányos szociális helyzete (szegénység, szülők iskolázatlansága), valamint a nemzetiségi csoportjára irányuló negatív társadalmi megítélés ellenére került be a felsőoktatásba, így reziliensnek tekinthetjük őket. (A pszichológiában és mára a neveléstudományban is elterjedt a reziliencia fogalma, mely azt a jelenséget foglalja össze, amikor az egyén képes áttörni nehézségeit és sikeres életutat bejárni, Masten 2001.) Egy 2015-ben lezajlott, és az akkori WHSz-es diákokat vizsgáló kutatás során bebizonyosodott, hogy a szakkollégistáknak számos akadályt kellett legyőzniük iskoláztatásuk során, melyek főként a szegénységből és alacsony társadalmi státuszukból fakadt. Ezek leküzdésében a legtöbb esetben olyan támogató személyek vagy intézmények segítettek őket, melyek áttörték a hátráltató tényezők negatív hatásait és személyes pozitív történetek bontakoztak ki előttük. (Rayman-Varga 2015) Ezt erősíti Forray Katalin elemzése is, amely szintén a rezilienciát vizsgálta a WHSz diákjainak körében. Eredményei alapján támogató személy vagy szervezet lehet egy tanár, a szomszédság, egy civil szervezet vagy az egyház. (Forray 2016b)

A WHSz-be bekerülő diákok két olyan – gyakran összefonódó - jellemzővel írhatók le, melyek megkülönböztetik őket azoktól az egyetemistáktól, akik magasabb társadalmi státuszú családi környezetből érkeznek. Ebből fakadóan a reziliencia fenntartása, és erre építve a társadalmi felelőséggel felvértezett értelmiségivé válás folyamata fontos területe a WHSz-nek. Ezt a folyamatot az empowerment (képesé tétel) fogalmával írhatjuk le, melynek során az egyén, majd pedig a közösség képessé válik az önmeghatározásra, közös céljaik megfogalmazására. Felismeri saját hatalmi pozícióját és mer élni a hatalom eszközeivel közössége érdekében. Képes saját, illetve közössége társadalmi egyenlőtlenségi helyzetén önsorsot alakító módon változtatni (Adams 2003, Lakatos 2010 id. Varga 2018). Az empowerment kialakulása során az egyén fokozatosan felismeri az élethelyzetét hátrányosan befolyásoló hatalmi-strukturális tényezőket, és ezek megváltoztatásának érdekében támogató eszközöket használ, majd kompetencia-elemeket sajátít el, közösségi akciókat szervez stb. Az így teret nyerő kisebbségi befolyás átírja a társadalmi egyenlőtlenség újratermelődésének mechanizmusait, és a strukturális kiszolgáltatottsággal szemben is esélyt ad a társadalmi javakból való részesedésre. Az empowerment tehát olyan felvérteződési folyamat (7. ábra), melynek első lépcsőfoka az individuális szinten zajlik, és az önbecsüléstől a reziliencia kialakításáig, fenntartásáig tart. Erre építve, mintegy folytatásként alakul ki a közösségért érzett felelősség, a tényleges cselekvés és az ebből következő változások. (Travis - Bowman 2015) A közösségi felvérteződés visszahat a rezilienciára is, mivel a másokért vállalt felelősség „hozadéka” az önerősítő (self-help) mechanizmus. (Varga 2015)

Személyes felvérteződés			Közösségi felvérteződés	
ÖNBECSÜLÉS „Jobb életérzés” (Feeling better)	REZILIENCIA „Sikeresebb cselekvés” (Doing better)	FEJLŐDÉS „Folyamatos jóllét” (Being better)	KÖZÖSSÉG „Odatartozás érzése” (Better sense of belonging)	VÁLTOZÁS „Pozitív közösségi helyzet” (Better Community Conditions)

7. ábra. A személyes és közösség „felvérteződés” (empowerment) keretrendszere (Travis - Bowman 2015)

A fent leírt folyamatok alapja a saját identitáshoz való pozitív viszony. Szintén a 2017-ben felvett életútinterjúk világítottak rá, hogy a pécsi szakkollégium diákjai ebből a szempontból is nagyon sokszínűek. Az 1. táblázatból kiolvasható, hogy csak a diákok alig felére jellemző a családok (pl. szülők) erős identitása, és ritkán emelték ki, hogy lennének tradicionális cigány szokásokat és elvételek említették az otthoni nyelvhasználatot. Általános iskolás korukban még legtöbb esetben nem jelent meg az identitáskérdés. A közoktatást általánosságban semlegesnek ítélték meg identitásukhoz kapcsolódóan. Középiskolában azonban sokszor implicit vagy explicit rasszista viszonyulás kapcsolódik az identitás formálásához a narratívák alapján. Szinte kivétel nélkül tudtak diszkriminatív esetet felsorolni, a felidézett történetek egy része azonban nem őket, hanem környezetüket érintette. A háttérben az etnocentrizmus jelensége figyelhető meg, mely során az egyén úgy érzékeli, hogy az identitására vonatkozóan nem éri hatás, mivel a többségi kultúra "hegemóniáját" pl. az oktatási tartalmakban természetesnek véli. Az egyént folyamatosan érő implicit hatások – így például a "színvakság" (colorblind) – következménye, hogy felerősödik az asszimiláció (beolvadás) érzése. Ez az érzés törik meg az egyén külső, rasszjegyekkel megkülönböztethető volta miatt minden diszkriminatív helyzetben. És mivel egy etnocentrikus identitás kialakításán mentek keresztül az iskolarendszerben, így jellemzően nem rendelkeznek énvédő mechanizmust jelentő pozitív identitással vagy az adott helyzetre konstruktív választ adó stratégiákkal. (ARATÓ, 2012)

Fontos látni azt is, hogy kétharmada a válaszadóknak kiemelte a szakkollégium egyik erényeként, hogy ebben a közösségben van lehetőség a roma/cigány identitás pozitív megélésére. Az empowerment szociálpszichológiai vizsgálatai egyértelműen bizonyították, hogy a csoportidentitás pozitív megélése erősíti a csoporthoz tartozás érzését, ami fontos lépés az empowerment kialakulásához. (Travis and Deepak, 2011)

Téma említése az interjúkban	Roma/cigány identitáshoz való viszony					Roma/cigány csoporttal kapcsolatos diszkrimináció		WHSZ pozitív identitásformáló szerepe		
	Család		Közoktatás			Egyéni				iskolai
	erős	gyenge	pozitív	semleges	negatív	pozitív	semleges			
FŐ	8	8	2	13	1	14	5	10	2	13
%	42%	42%	11%	68%	5%	74%	26%	53%	11%	68%

1. táblázat. Identitáshoz való viszony a WHSz diákjai körében (N:19), Forrás: Varga 2018

Inkluzív szervezeti környezet

Gyarmathy Éva 2006-ban megjelent tanulmányában összegzően mutatja be, hogy az egyes tehetség gondozással, tehetségfejlesztéssel foglalkozó szakértők, kutatók modelljeiben hogyan jelenik meg a környezet, mint a tehetség kibontakoztatásának színtere. Tanulmányában rámutat az eltérő modellek közös tulajdonságára miszerint a környezeti tényező(k) – társadalom, család, kortárs csoport, iskola – ugyanolyan fontos

Horváth Aliz

SE ETK szülész nő szak

Jezsuita Roma Szakkollégium, Budapest

1. Olyan emberek társasága, akik ugyan olyan cipőben járnak, mint én, és ugyanúgy fejlődni, adni szeretnének a világnak.
2. Múlt, család, testvériség (fejlődés).
3. 10 év múlva hasznos tagja szeretnék lenni a társadalomnak, aki segít az embereken, és segít fejlődni, példát mutatni a tanulni vágyó roma, hátrányos helyzetű fiataloknak.

faktorok a tehetség kialakulásában, mint a belső tulajdonságok. Ezt elfogadva a jelen tanulmány szerzője olyan szervezeti környezet működését mutatja be, amely az esélyegyenlőség és méltányosság társadalomfilozófiai pilléreire nyugszik. A tehetséggondozás fogalmaival összekötve az esélyegyenlőséget "mindenkire tekinthetünk úgy, mint potenciális tehetség". A méltányosság pedig azt jelenti, hogy „a tehetség az arra alkalmas környezetben alkotó erővé válhat”. Ezek a kiinduló gondolatai a mindenki számára kölcsönösen befogadó – inkluzív - környezetnek.

Napjainkban a tanulás intézményi környezetét vizsgálva a kutatók azt hangsúlyozzák, hogy az esélyegyenlőségi cselekvések az egyének és közösségek értékeit, szükségleteit felismerő és ahhoz igazodó társadalmi környezetben tudnak maradéktalanul célt érni (Hurtado et. al. 2012). Ez jellemzi az inkluzív (kölcsönösen befogadó) környezetet, mely a hátrányt okozó megkülönböztetés tilalmát, az egyenlő bánásmódot és a valódi hozzáférést biztosító méltányos szolgáltatásokkal együtt alkalmazza annak érdekében, hogy a különböző csoportok és egyének sikeresen (esélyteremtő módon) együtt tudjanak élni. Az inklúzió kategóriamentes nézőpontja a közösség egyes tagjaira egyediségükben tekint. Az egyént társadalmi helyzetének, kulturális sajátosságainak és személyes adottságainak metszetében elhelyezve törekszik a személyes kibontakoztatás maximalizálására. (Varga 2015a)

Az inkluzív környezet tehát a sokféleség (diverzitás) sikeres kezelését az egyediségből következő szükségletekre való hatékony reagálással éri el. Ehhez elengedhetetlen:

1. Az a tárgyi, környezeti feltételrendszer, mely nyitottságot tükröz, és a résztvevők közös alkotásaként jeleníti meg a kulturális értékeket.
2. Fundamentuma a benne lévők pozitív attitűdje, melyet a sokszínűség értékelésének szemlélete jellemez.
3. Fontos része a teret működtető és felelős személyek elköteleződése mellett a szakmai felkészültsége is.
4. A szakmai felkészültség az egyéni életutak megértésében, személyre szabott és eredményes segítésében ölt testet.
5. Közös cselekvés, partneri együttműködés jellemzi, a lehetőségek és korlátok felismerése során.
6. Az inkluzív térben rejlő diverzításra való sikeres reagálás alapfeltétele pedig a folyamatos megújulás (Varga 2015a).

Az elemzett pécsi szakkollégium elsőként fizikai terében törekedett az inkluzivitásra. A szakkollégisták által berendezett közösségi tér – a campusban elhelyezve – mindennapos használói által került kialakításra. A térben lévő tárgyak a diákok igényei, szükség-

Oláh Zsolt

ELTE BTK történelem szak
Jezsuita Roma Szakkollégium, Budapest

1. A kedvező lakhatási feltételek és az ösztöndíj mellett az motivált a szakkollégiumi jelentkezésemnél, hogy itt bekerülhetek egy hoz-
zám sok tekintetben hasonló roma fiatalok közösségébe.
2. Közösség, értelmiség, cigányság.
3. 10 év múlva egy minden tekintetben sikeres ember szeretnék
lenni.

leteihez igazodva alakultak: így van párnákkal kibélelt pihenősarok, tanulóasztal számítógépekkel és konyharész a közös teázásra, étkezésre. A polcokon a diákok kiadványai, illetve számukra fontos könyvek vannak, a szekrényekben portfólióikat érhetik el, és a falakra a közös élmények képei kerültek. Az egyetem nyitvatartási idejében a szakkollégisták bármikor használhatják egyénileg is ezt a teret, illetve itt szervezik közösségi találkozójukat is.

Az inkluzivitás tartalmi elemei közül az első a teret működtető személyek befogadó attitűdje és felkészültsége. A befogadó attitűd egy olyan szemléleti alap, mely meghatározó a megvalósuló cselekvések sikerességében. Az elköteleződés, mint „jó szándék”, minden további cselekvés fundamentuma, csak akkor „talál célba”, ha a megvalósítók egyben szakmájukban kiváló „mesterek”, akik képesek hatékony eszközökkel reagálni az inkluzív tér diverzitásából adódó sokféle kihívásra. A szakkollégium működésének két évét vizsgáló záró kutatás feltárta, hogy az attitűd és mesterségbeli tudás mellett elengedhetetlen a teret működtetők reflektivitása, mely döntően a saját tudásukra, gyakorlatukra irányul és része a folyamatos megújítási szándék. Továbbá elengedhetetlen az is, hogy a működtetés felelősei a bevont szakkollégistákkal és a teret körülvevő partneri háló szakembereivel együttműködési rendszerbe ágyazódnak. (Varga 2015b) A sokféle szereplő tevékenységei párhuzamosan és interakciókon keresztül valósulnak meg úgy, hogy csak egymásra épülően legyenek képesek sikert elérni. Ebben a rendszerben mindenki saját felelősséget kap szerepének megfelelően, melynek több formában biztosított a nyilvánossága, így a számonkérhetősége is. Az egyenlő részvétel és hozzáférés kritériumának további és az inkluzivitás szempontjából is kiemelt biztosítéka az a sokrétű tevékenységrendszer, mely személyre szabott (differenciált) módon igazodik a szakkollégistákhoz. A 3. ábrán felsorolt pedagógiai tevékenységrendszer a pécsi szakkollégium szakmai programjának része. A közösségi terekben és virtuális platformon zajló tevékenységek 3 fő cél szerint tematizálhatók. A bevonódás a szakkollégisták igényei és szükségletei mentén alakul.

A szakkollégiumi működés olyan közösségbe ágyazódik, melyet az öntevékenység jellemez. A szakkollégisták maguk alakítják kulturális és közösségi programjaikat, melybe érdeklődésük szerint vonódnak be. Ennek része az identitás erősítését célzó programok – a roma/cigány közösség pozitív értékékként megélése és az értelmiséggé válás belsővé tétele. A mentori rendszer biztosítja a személyre szabottságot. Transzlétorként az idősebb, tapasztaltabb szakkollégisták, mint mentorok a mozgatói

Mundér Gergő

KRE ÁJK nemzetközi tanulmányok szak
Jezsuita Roma Szakkollégium, Budapest

1. Talán ami a legnagyobb motivációt adta számomra a bekerüléshez, az a rengeteg lehetőség a fejlődésre, szakmai, szellemi és lelki szempontból, amit a Jezsuita Roma Szakkollégium kínál. Nekünk, fiatal roma egyetemistáknak rendkívül fontos, hogy megálljuk a helyünket az élet minden területén, felkészültek legyünk, és erre a JRSZ minden lehetőséget megad.
2. Fejlődés, kettős identitás, közösség.
3. Diplomataként szeretnék dolgozni.

a közösségnek, segítve fiatalabb társaik aktivitásának növelését. A mentorok egyúttal önbizalmat, személyes megerősítést (self-help mechanizmus) kapnak a sikeres közösségi működés által.

Az egyéni gondoskodás egyik alappillére a tutori rendszer. Felsőoktatásban elismert személyek (egyetemi oktatók) a hallgatók egyéni felkérésre személyesen segítik a szakkollégista előre haladását. Ez a szerep visszahat a tutorok elköteleződésére, az egyetemi közeg befogadóbbá tételére. Az egyéni gondoskodás másrészt azt jelenti, hogy a szakkollégisták igényeikhez és szükségleteikhez igazítva kérnek/kapnak szolgáltatásokat külső szakemberektől a tanulmányi segítőktől a személyes problémáik megoldásán keresztül a nyelvtanulásig. Az egyéni gondoskodás hatékonyságát növeli, hogy a szakkollégisták karriertervüket a tutorokkal közösen kialakítva, ehhez igazítva válogatnak a felkínált lehetőségek közül. A támogatásuk interaktivitását növeli, hogy a hallgatók előrehaladásukat portfóliójukban rögzítik, és reflektálnak fejlődésükre.

A felsőoktatási térben a tudományos előrehaladás ruhazza fel a szakkollégistákat olyan kulturális tőkével, melyet a későbbiekben a munkaerőpiacon is tudnak kamatoztatni. Ehhez felkészítéseket, illetve többféle gyakorlati lehetőségek kapnak. Támogatást nyerhetnek egyéni és kiscsoportos hallgatói kutatásra, bevonódhatnak oktatókkal közös vizsgálatokba, részt vehetnek konferenciákon szervezőként, előadóként és szakkollégiumi tanulmányutak résztvevői lehetnek. A tudományos élet kínálta lehetőségek széles tárházából minden szakkollégista szakjához, leterheltségéhez, érdeklődéséhez mérten válogathat.

A pécsi szakkollégium 15 éves működésének tapasztalata, hogy a hallgatók tagsági idejük növekedésével egyre aktívabb formálóivá válnak a közösségnek és egyre tudatosabban válogatnak a felkínált szolgáltatásokból.

A fent bemutatott három tematikus cél három pillér tevékenységeiben öltenek testet: a „Tevékeny közösség”-ben realizálódik a különböző közösségi programokon keresztül az empowerment folyamata, melynek során a diákok felvérteződhetnek azokkal a készségekkel, melyek a saját maguk és közösségük érdekeinek képviseletéhez szükséges. Az „Egyéni gondoskodás” pillérben juthatnak azon szolgáltatásokhoz a szakkollégisták, mely ahhoz kell, hogy egyéni szinten sikeresek tudjanak lenni az egyetemen és az életükben. Másképpen fogalmazva, ebben a pillérben tehetnek szert arra a megküzdési stratégiára, mely segíti őket a rezilienssé válásban. A „Személyes tudomány” pillér az a része a projektnek, ahol a szakkollégisták saját igényeikhez mérten bevonódhat-

Orsós Tamás

MET pénzügy és számvitel szak
Jezsuita Roma Szakkollégium, Budapest

1. A felsőbb éves szakkollégistákkal való beszélgetések csupa jó dolgot tartalmaztak a szakkollégiumról és az általa nyújtott lehetőségekről, (kurzusok, tréningek) ezért is döntöttem, hogy jelentkezek szakkollégistának.
2. Partnerség, lehetőség, és támogatás. Azért ez a három szó, mert a kollégium mint egy társ, egy partner mellettem van, és segít. Különböző lehetőségeket nyújt, amik igen hasznosak a mindennapi életben, és támogatás, amin nemcsak az ösztöndíjat értem, hanem például a mentorprogramot vagy más egyéb hasonló programokat.

3. 10 év múlva én vagy a saját vállalkozásomat fogom irányítani, vagy amire nagyobb esélyt látok és jobban is szeretném, hogy teljesüljön, hogy egy remek közgazdász leszek, aki igen is fontos munkát lát el akár egy multinacionális vállalatnál, akár egy kisebb volumenű helyen.

nak az egyetemi, akadémiai életbe és kipróbálhatják magukat a tudományos kutatások világában. Ebben a pillérben található az a fajta tehetséggondozás, amely a klasszikus egyetemi szakkollégiumok feladata és célja.

A tehetséggondozás elemei a WHSz-ben

Balogh László 2012-ben megjelent kötetében összegezte a komplex tehetséggondozó programok célrendszerét. Amennyiben a WHSz-t tehetséggondozó szervezetnek gondoljuk, szükséges ezen szempontok mentén is megvizsgálni a szervezetet. A szerző a tehetséggondozó programok vizsgálata során négy olyan cél meghatározást tartja elengedhetetlennek, melyek elérésével sikeresen tud egy szervezet tehetségeket kibontakoztatni. Ezek a következők:

1. erős oldal támogatása;
2. gyenge oldal fejlesztése;
3. megelőzés, légkőrvjavítás;
4. olyan területek támogatása, amelyek közvetve befolyásolják a tehetség kibontakozását. (Balogh 2012:59)

Az erős oldalnak a WHSz szakkollégistái esetében gondolhatjuk a választott szak és az azzal kapcsolatos szakmai és tudományos munkában való elmélyülést - mint a klasszikus egyetemi szakkollégiumokban általában - melynek támogatása a szakkollégium alapító okiratában és a Pedagógiai Programjában is deklarált cél. (WHSz SZMSZ, Pedagógiai Program 2016) Gyenge oldalként definiálhatjuk a szakkollégisták társadalmi hátránnyal összegezhető helyzetét. Előfordul köznevelésből hozott tanulási vagy más kulcskompetenciák fejletlensége a szakkollégisták körében (Jeney és Kerülő, 2016), illetve a települési vagy társadalmi hátrányból következő kulturális tőkék hiánya is. Jellemző még, hogy mind a családi szocializációtól egyre távolodó tanulási környezet, mind pedig a kisebbségi (stigmatizált) csoporthoz tartozás érzése jelentősen és sokszor negatívan hat a tanulók önértékelésére és végső soron gátját jelentheti a sikeres előre-

Farkas József

NKE RTK bűnügyi igazgatási szak
Jezsuita Roma Szakkollégium, Budapest

1. Az egyetemi tanulmányaim, a szakkollégium erős háttértámogatása nélkül bizonyára sokkal nagyobb nehézségek árán tudnám folytatni tanulmányaimat. További motiváció volt az, hogy a szakkollégium segítséget nyújt a szakmaiság és a roma identitás egyensúlyának megteremtésében. Számomra nagyon fontos, hogy egy ilyen családi közegben tudjuk megőrizni gyökereinket, miközben különböző szakterületeken tanulunk.
2. Roma értelmiség, közösség, kulturális érzékenység.
3. 10 év múlva szeretnék minél magasabb vezetőként dolgozni és

családot alapítani, a gyerekeimnek, a körülöttem lévőknek jó példát mutatni arról, hogy nem kell elveszíteni identitásunkat ahhoz, hogy szakmánkban elismerést nyerjünk.

haladásuknak. Az erősségek támogatása és a gyenge oldal fejlesztése nehezen választható el, és a vizsgált szakkollégiumban is az „Egyéni gondoskodás” pillér keretén belül összegződik. A tehetséggondozás lényeges pontja ugyanis a személyre szabottság, mely komplex szemléletet feltételez, és amely a WHSZ-ben differenciált méltányossági eszközökkel (pénzbeli juttatások, kiegészítő ösztöndíj) és különböző típusú, mértékű szolgáltatásokkal (kompetenciafejlesztő képzések, tréningek; egyénre szabott tantárgyi fejlesztés) valósul meg. Az „Egyéni gondoskodás” pillér tehát több olyan projektelemet tartalmaz, amely egyszerre fejleszti az erős és gyenge oldalakat. A „Személyre szabott fejlesztések” projektelem keretében a szakkollégisták egyéni vagy kiscsoportos tanórai vagy konzultációs jellegű támogatásra tarthatnak igényt, amely a tanulmányi, szakmai előrehaladásukat biztosítja vagy olyan személyes jellegű, mentálhigiénés tanácsadást, amely a személyes identitásuk fejlesztéséhez járul hozzá.

A Balogh által 3. pontként megelőzésnek és légkörjavításnak nevezett cél a WHSZ esetében a kölcsönösen befogadó környezet kialakításával azonosítható, melyet már az előzőekben részleteiben bemutattunk.

A 4. célként a tehetség kibontakozását közvetve befolyásoló területeket a szerző olyan programokként definiálja, melyek a feltöltődést és lazítást biztosítják a tehetség számára. Ezt a célt szolgálják a WHSZ projektjében a közösségi, kulturális tevékenységek és programok szervezése, megvalósítása, illetve azon szakmai utak (bel- és külföldi), melyek egyéni- és szervezeti szinten szolgálják a kapcsolatépítést. Ezen tevékenységek a Tevékeny közösség pillérben jelennek meg. A programelemek alapvetően a hallgatói kezdeményezésekre építenek és megvalósításuk során az inter- és multikulturális szemléletnek megfelelően a nyitott attitűd kialakítására törekednek. (Pedagógiai Program 2016:13)

A bemutatott résztvevők és szervezeti jellemzők után azonosíthatjuk a tanulmány elején bemutatott Czeizel Endre táalentum modelljének elemeit a WHSZ jelenlegi projektjének működésében.

A modellben szereplő belső tulajdonságokat a WHSZ szakkollégistáinak jellemzőivel tudjuk leírni. „Általános értelmesség” tulajdonság alatt azt értjük, hogy a pécsi szakkollégisták társadalmi hátrányaik ellenére bejutottak a felsőoktatásba, és ott tanulmányikat végzik. Ezt részletesen bemutattuk a tanulmány előző fejezetében a reziliencia

Farkas Evelin

BCE GTK nemzetközi gazdálkodás

Jezsuita Roma Szakkollégium, Budapest

1. Az első és legfontosabb motiváció, hogy a szakkollégium tagja legyek az az volt, hogy a közösségben minden nehézség könnyebben legyőzhető, mint önállóan. Nagyon szerettem volna tag lenni, mert vidéki, roma származású diákként Budapestre felköltözni nagy váltás, mind anyagilag, mind kulturálisan. A szakkollégium megadja azt a biztonságérzetet, tudást, kapcsolatrendszer, amit egyedül szinte lehetetlen megszerezni.

2. A három kulcsszó, ami a szakkollégiumról eszembe jut: közösség ereje, kettős identitás, hitmege erősítés.

3. 10 év múlva szeretnék egy vezetői pozícióban elhelyezkedni a nemzetközi gazdálkodás szakos diplomával egy multinacionális cégnél, és szeretnék hasonló érdeklődésű roma fiatalokat mentorálni, támogatni, mint ahogy ez számomra is megadatott.

fogalmával összefüggésben. A bekerüléshez továbbá rendkívül erős motivációra volt szükségük, hiszen a társadalmi státuszukból fakadó nehézségeket legyőzték és előnyükre fordították. Ez a motiváló faktor elengedhetetlen a reziliencia folyamatához is, melyre konkrét példákat is találtunk megelőző szakkollégiumi kutatásaink során. A 2017-es mélyinterjú vizsgálatból kiderült, hogy a diákok háromnegyede erősen motiváló családi környezetből érkezik, egyharmaduk előtt pedig egy idősebb testvér mintája áll, aki már sikereket ért el az iskoláztatásban. Ez a minta az egyén számára - saját magával való összehasonlításban - motiváló erőként hat, átírva a kisebbségi csoportokra irányuló stigmatizációt, és elérhetővé téve a magasabb társadalmi pozícióhoz szükséges lépéseket. (Varga 2018) Ezt a mechanizmust tovább erősíti a szakkollégium közössége, ahol a „nem vagyok egyedül a problémáimmal” érzés erősödik a diákokban. A motiváció horizontális elemként van jelen a szakkollégiumi programban. Kezdődik az önkéntes jelentkezéssel a szakkollégiumba, és folytatódik azokkal a tevékenységekkel, amiket érdeklődésükhöz igazítva maguk válogatnak össze a felkínált „repertoárból” a hallgatók. (Pedagógiai Program 2016:18)

A „Specifikus képességek” és a „Kreativitás” szintén megjelennek a WHSz projektjének különböző elemeiben, hiszen más-más képesség fejlesztését, működtetését igénylik az egyes pillérek. A „Specifikus képességek” direkt vagy célirányos fejlesztése a WHSz projekt harmadik pillérében jelenik meg legerősebben. A „Személyes tudomány” pillér a hallgatók egyetemi, tudományos életbe való bevonódását helyezi fókuszba. Ennek több formája lehetséges, mely formák egyúttal lehetőséget biztosítanak a hallgatói részvétel mértéke közötti differenciálásra. Egyrészt a hallgatók saját érdeklődésüknek megfelelő kutatások lefolytatására pályázhatnak, illetve részt vehetnek a Romológia és Nevelésszociológia Tanszék által szervezett kutatásokban. E mellett tudományos írást tanulhatnak, melyet publikálhatnak a Romológia folyóiratban. E pillér nem csak az egyetemi tanulmányokhoz nyújt szakmai-tudományos megerősítést, hanem a tehetséggondozást szem előtt tartva személyre szabottan készíti fel a hallgatókat az értelmiségi szerepre.” (Pedagógiai Program 2016:13) A pillér keretében jelenleg több önálló, illetve kiscsoportos hallgatói kutatás zajlik, melyek megvalósítása teljes mértékben a szakkollégisták felelőssége. A projekt a hallgatói kutatásokhoz az

Orsós Sarolta

Gyógypedagógia szak

Kaposvári Egyetem Roma Szakkollégiuma

1. Megalakulása óta tagja vagyok a Kaposvári Egyetem Roma szakkollégiumnak. Fontosnak tartottam, hogy tagja legyek egy olyan közösségnek, ahol értéket képviselünk, tanulunk, és segítünk hátrányos helyzetű társainkon.
2. Tanulás, együttműködés, támogatás.
3. Tíz év múlva egy boldog családban élek, gyógypedagógusként dolgozom, emellett kutatásokban is részt veszek. Szeretnék része lenni olyan közösségnek is, melynek célja a rászorulókat támogatása.

alap ösztöndíjon felül plusz forrást biztosít a kutatások lebonyolításához, illetve folyamatos konzultációra is ad lehetőséget. A Tanszék által szervezett kutatásokban több hallgató is részt vett többféle módon. Volt, aki a terepmunkában fókuszcsoportos interjúk felvételét végezte, volt, aki az interjúk és a terepmunkán született anyagok feldolgozásában vett részt. Tudományos eredményeik publikálására egyrészt a Romológia folyóiratban, másrészt a kutatásokhoz köthető kiadványokban van lehetőség. A Romológia folyóirat több számában (1., 6-7., 8., 10., 11.) is olvashatók spotok és beszámolók a szakkollégistáktól.

A „Kreativitás” fejlesztése az előbbieken bemutatottól eltérően inkább impliciten, indirekten jelenik meg. Ha elfogadjuk azt a definíciót, miszerint a kreativitás az új, egyedi, az eddigiektől eltérő vagy azok újragondolási képessége, akkor mondhatjuk azt, hogy a Szakkollégium széles, változatos, sokszínű tevékenységrendszere lehetőséget tud kínálni arra, hogy a diákok komplexen és kritikusan láthassák a világot. A WHSz mind az egyetemen belül, mind az egyetemen kívül (civil szervezeteknél végzett önkéntes munka, terepkutatások, bel- és külföldi szakmai utak) kínál lehetőségeket a szakkollégistáknak különböző tevékenységekbe való bekapcsolódásra. Ez a sokrétűség biztosítja, hogy a fiatalok minél többféle módon találkozzanak a körülöttük lévő világgal, és azt ne csak résztvevőként szemléljék, hanem reflektáljanak rá, értsék meg a működését, és adott esetben kínáljanak rá változtatási lehetőséget. Mindez pedig erőteljesen kapcsolódik az előzőekben leírt empowerment folyamatához. Erre talán az egyik végzős építészmérnök diákkal készített interjú mutat rá a leginkább:

„A gyakorlatban, igen, hogy valahogy segítsek ezeken az embereken. Arra gondoltam, hogy valamilyen ház felújításokat, vagy valami ilyesmit kéne csinálni, csak nem tudom még, hogy hogyan. Ezen gondolkodok mostanában. Mármint gondolkodtam azon, hogy ezt kéne csinálni, csak azon még nem gondolkodtam, hogy ezt hogyan lehetne megoldani... De valami ilyesmivel szeretnék... Ez az, amit gondolom, hogy talán, hogy talán szellemileg és lelkileg is kielégítene, mert csak nem tudom anyagilag is. Mert az is fontos, hogy az ember keressen valamennyit, mert azt nem lehet, hogy magát éheztesse, és közben segít másokon, mert az felemészti az embert.”

Tarsoly Zsófia

Tanító szak

Kaposvári Egyetem Roma Szakkollégiuma

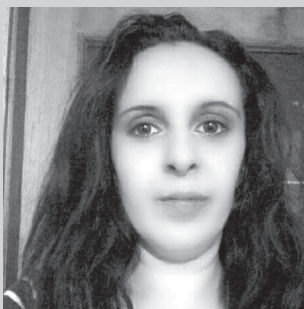
1. Középiskolában több roma származású osztálytársam volt Budapesten. Az ottani osztályfőnököm minden lehetőséget megragadott, hogy felzárkóztató szakköröket, korrepetálásokat biztosítson a számukra. Mikor lekerültem Kaposvárra, és elkezdtem a tanító képzőt, biztos voltam benne, hogy amennyiben hátrányos helyzetű diák kerül a szárnyaim alá, segíteni és támogatni akarom az osztálytársaival együtt. Ehhez biztosított hátteret a szakkollégium, hogy mint diák, tanítói tapasztalatot szerezzek a roma származású gyerekek felzárkóztatása során.

2. Lehetőség, esélyteremtés, élménypedagógia (roma gyerekekkel).

3. Tíz év múlva szeretnék tanítóként dolgozni, és kamatoztatni a szakkollégiumban szerzett tapasztalatokat. Szeretnék hátrányos helyzetű roma származású gyerekeket az élménypedagógia módszerével tanítani, aminek révén nem lexikális tudás elnyerése a fő cél, hanem a szociális kompetenciák kialakítása és fejlesztése tanórába bújtatva.

Tehát összefoglalóan elmondható, hogy a WHSz tehetséggondozó programjában a kreativitás fejlesztése is megjelenik, illetve ennek pozitív visszacsatolása is fellelhető az egyes diákok esetében.

A modellben leírt környezeti tényezők hasonlóan az egyén belső tulajdonságaihoz, azonosíthatók a WHSz szervezeti, intézményi feltételeiben. A neveléstudományban régen felismerésre került az a tény, hogy sikeres pedagógiai folyamatokat kizárólag a célcsoport vagy az intézmény társadalmi környezetének megismerésével együtt lehet végezni. Ha ezt a szakkollégium napi gyakorlatára akarjuk lefordítani, akkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt, hogy a szervezetbe bekerülő fiatalok milyen társadalmi, családi környezetből érkeztek, azzal éppen milyen a viszonyuk, és ez a viszony mennyiben támogató vagy hátráltató tényező az egyetemi tanulmányaik tekintetében. Ennek a viszonyrendszernek a fel- és megismerése a szakkollégium szakmai vezetésének a feladata, és erre érdemi választ is kell tudni adniuk. Ezt a szervezeti feltételt az inkluzív környezet kapcsán a megvalósítók felkészültségeként definiálhatjuk. (Varga 2014) A projektben, a szervezetben résztvevő személyek felkészültségéről egy 2015-ben végzett vizsgálatban kiderült, hogy tisztában vannak a szakkollégisták hátterével és ezt figyelembe is veszik, amikor velük dolgoznak. (Trendl 2015) Természetesen a szakkollégisták zöménél a családi háttér morálisan támogató, hiszen eljutottak a felsőoktatásba. Viszont az onnan hozott hátrányok és viszonyrendszerek megismerése, a saját identitás felfedezése, az én elfogadása ebben az életkorban kezd tudatosává válni. Ezzel párhuzamosan a diákok nagy részében az is megfogalmazódik, hogy ők már nem feltétlenül tagjai annak a közösségnek, ahonnan indultak, hiszen legtöbbjük első generációs diplomás, így a társadalmi mobilitás okozta identitásválsággal is meg kell küzdeniük. Ezért - amennyiben szükséges - egyénre szabott mentálhigiénés tanácsadást is igénybe tudnak venni a szakkollégisták, hogy identitásuk és énképük minél egészségesebb legyen, és tehetségük alkotóvá tudjon válni.

László Szabina

Tanító szak

Kaposvári Egyetem Roma Szakkollégiuma

1. A kíváncsiság motivált. Roma hallgatóként az érdekelt, hogy miként tudjuk segíteni itt Somogy megyében a roma iskolásokat, a továbbtanulásukat. Természetesen az is fontos volt, hogy a roma szakkollégium segít a tanítói diploma megszerzésében.
2. Támogatás, kollektíva, derű.
3. 10 év múlva én tanítóként. A neveléstudományi mester szakot elvégezve a doktori értekezésemet szeretném írni romológiai témában.

Összefoglaló

Tanulmányunk célja az volt, hogy a tehetséggondozás Magyarországon is elterjedt modelljének működését bemutassuk egy roma szakkollégium példáján keresztül. Jelenleg a szakirodalomban a roma szakkollégiumok kevésbé tehetséggondozó intézményekként, inkább hátránykompenzáló szervezetekként vannak jelen a felsőoktatásban. Írásunk első lépés abba az irányba, hogy bizonyítsuk, tehetséges fiatalok mindenhol találhatóak, így egy roma szakkollégiumban is, és hogy a tehetségük kibontakoztatásához olyan befogadó – inkluzív – környezet működtetése szükséges, amelyben az egyéni igényekhez igazodóan, közösségi tevékenységekbe ágyazottan lehetséges a hátránykompenzáció, a társadalmi hátrányok leküzdése mellett a tehetségüket is gondozni.

Hivatkozott szakirodalom

- Arató Ferenc, 2012: Rejtett sztereotípiák az egyetemi hallgatók körében. In: Orsós Anna – Trendl Fanni (szerk.): Útjelzők. PTE BTK, Pécs. 24-32 o.
- Arató Ferenc, 2015: Korlátozó attitűdök intézményvezetők körében. In: Autonómia és felelősség 1. szám. 2015. Pécs. 45-58 o.
- Bordás Andrea – Ceglédi Tímea, 2012: A debreceni szakkollégiumok mint a tudásmegosztó és tudásteremtő tanulóközösségek színterei. In: Dusa Á. – Kovács K. – Márkus Zs. – Nyüsti Sz. – Sörös A. (szerk): Egyetemi élethelyzetek. Ifjúságszociológiai tanulmányok II. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 9-52 o.
- Ceglédi Tímea – Bordás Andrea – Kardos Katalin, 2016: Egyről a kettőre vagy nulláról a háromra? Szakkollégiumok intézményi hatása. In: Pusztai Gabriella – Bocsi Veronika – Ceglédi Tímea (szerk.): A felsőoktatás (hozzáadott) értéke. Közelítések az intézményi hozzájárulás empirikus megragadásához. Felsőoktatás–Társadalom 6. Partium Könyvkiadó – Új Mandátum Könyvkiadó, Nagyvárad-Budapest. 302-316 o.
- Cserti Csapó Tibor – Orsós Anna, 2013: A mélyszegénységben élők és a cigányok/romák helyzete, esélyegyenlősége, In: Varga Aranka (szerk.): Esélyegyenlőség a mai Magyarországon, Pécs: PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, 99-120 o.
- Dávid Mária – Hatvani Andrea – Héjja-Nagy Katalin, 2014: Tehetségazonosítás a pedagógiában. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége. Budapest.

Reichardt Jázmin

Csecsemő- és kisgyermeknevelő szak
Kaposvári Egyetem Roma Szakkollégiuma

1. Minden félév elején a tanulmányi tájékoztatón ott villogtak (villognak) a képek a kivetítőn azokról az élményekről, amiket a közösség tagjai szereztek. Ezek az élmények nem csak a kirándulások vagy táborok voltak, hanem a kötelességek is, a gyerekek foglalkozásainak megtartása, vagy a konferencia beszélgetések. Úgy érzem én is részese szeretnék lenni egy olyan társaságnak, akik odafigyelnek egymásra, és tágabb környezetükre is. Akik elismerik, hogy a gyermekben van a jövő. Sok olyan gyermek él városunkban, akiknek kellenek olyan támogató, megértő személyek akire felnéz-

hetnek, és akár jövőbeli céljaik elérésében is segíthetnek.

2. Emberség, elfogadás, szeretet.

3. 10 év múlva én egy olyan montessoroi családi bölcsődét fogok vezetni, ami elérhető lesz a roma és magyar származású családok számára egyaránt. Itt szeretnék kiemelt figyelmet szentelni nem csak a gyermekeknek, hanem családjaiknak is. Szolgáltatásaimat úgy alakítanám, hogy az kedvező legyen mindenki számára. Például, ha valaki messze lakik és/vagy nem engedheti meg magának az utazást azért elmennénk autóval vagy kisbusszal. Elképzeléseimben ennek a családi bölcsődének a funkciója összeforrna a Biztos Kezdet Gyermekházak funkciójával.

- Demeter Endre, 2012: A szakkollégiumok, a tehetség közege. In: Felsőoktatási Műhely 4. 53-72 o.
- Fejes József Balázs – Szűcs Norbert, 2018: ÉN VÉTKEM. Helyzetkép az oktatási szegregációról. Motiváció Oktatási Egyesület. Szeged.
- Forray R. Katalin – Hegedüs T. András, 2003: Cigányok, iskola, oktatáspolitiká, Budapest: Oktatáskutató Intézet – Új Mandátum Könyvkiadó.
- Forray R. Katalin – Boros Julianna, 2009: A cigány, roma tehetséggondozás intézményei. In: Educatio 2009/2, 192-203 o.
- Forray R. Katalin - Pálmainé Orsós Anna, 2010: Hátrányos helyzetű vagy kulturális kisebbség – cigány programok Educatio 2010/1, 75-87 o.
- Forray R. Katalin – Marton Melinda, 2012: Egyházi szakkollégiumok. In: Iskolakultúra 2012/7-8. 35-45 o.
- Forray R. Katalin, 2015: Életutak a felsőoktatásban. In: Cigány diákok a felsőoktatásban.
- Forray R. Katalin – Galántai László – Trendl Fanni (szerk.). Pécsi Tudományegyetem. 69-121 o.
- Forray R. Katalin, 2016: Tehetséggondozás a felsőoktatásban. In: Educatio 2016/3. 311-317 o.
- Forray R. Katalin, 2016b: Reziliencia a cigány, roma hallgatók körében. In: Oktatás és Fenntarthatóság. HERA Évkönyvek. Fehérvári Anikó-Juhász Erika-Kiss Virág Ágnes-Kozma Tamás (szerk.). Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete Budapest. 171-181 o.
- Gyarmathy Éva, 2006: A tehetség – fogalma, összetevői, típusai, azonosítása. ELTE Kiadó, Budapest.
- Gyarmathy Éva, 2012: Szakmai alapok a nemzetitehetséggondozástovábbfejlesztéséhez. In H. Nagy Anna (szerk.): Szakmai ajánlások a nemzeti tehetséggondozástovábbfejlesztéséhez. Magyar Génius Program, 6–10 o.

Ajtai Klauia

Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium

1. Ajtai Klauia Tímea vagyok, cigány származású, utolsó éves jogász hallgató. Másfél éve külsős tagja vagyok a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégiumnak. Elsősorban az identitásom, a cigányságom motivált abban, hogy a szakkollégiumba jelentkeztem. Szintén különösen sokat jelentett, hogy a hitemet gyakorolhatom a kollégiumban, hiszen nagyon szeretem Istent, és mindent, amit eddig elértem, neki köszönhetek. Számos lehetőséget kaptam már, nehézségeket és erőt is, amely segítségével a lehetőségekkel is élni tudtam, a nehézségeket pedig leküzdeni. A Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium is egy Istentől kapott ajándék a számomra.
2. Három szó ami eszembe jut a szakkollégiumról : Lehetőség, kereszténység, hit, közösség.
3. 10 év múlva 34 éves leszek. Még kimondani is nehéz. Szeretném, ha akkorra már saját ügyvédi irodámban tevékenykednék, büntetőjogi és polgári jogi ügyekkel foglalkoznék. Szeretnék segíteni a hátrányos helyzetben levő cigány gyerekeknek, motiváló előadásokat tartani, valamint alapítványt, vagy olyan szervezetet létrehozni, amelyen keresztül segíthetem a nehéz sorsú tehetséges gyerekeket.

- Gyarmathy Éva, 2013: Tehetség és tehetséggondozás a 21. század elején Magyarországon. In: *Neveléstudomány 2013/2*. ELTE, Budapest.
- Hegedűs Roland, 2016: Számok–arányok–mintázatok a felsőoktatásba felvett hátrányos helyzetűek esetében. *Modern Geográfia*. 2016/3.
- Hurtado, Sylvia Alvarez, Cynthia L. Guillermo-Wann, Chelsea – Cuellar, Marcela Arellano, Lucy, 2012: A Model for Diverse Learning Environments The Scholarship on Creating and Assessing Conditions for Student Success, In: Smart, John C. Paulsen, Michael B. (ed.): *Higher Education: Handbook of Theory and Research*, Higher Education: Handbook of Theory and Research 27. Springer Science+Business Media B.V., 41-122.
- Jancsák Csaba, 2016: Egy szakkollégium felsőoktatási eredményességhez való hozzájárulása értékszociológiai megközelítésben. In: Pusztai Gabriella – Bocsi Veronika – Ceglédi Tímea (szerk.): *A felsőoktatás (hozzáadott) értéke. Felsőoktatás–Társadalom 6*. Partium Könyvkiadó – Új Mandátum Könyvkiadó, Nagyvárad-Budapest. 328-337.
- Jenei Teréz – Kerülő Judit, 2016: Perszonális és szociális kompetenciák szakkollégiumi fejlesztése. In: Pusztai Gabriella – Bocsi Veronika – Ceglédi Tímea (szerk.): *A felsőoktatás (hozzáadott) értéke. Felsőoktatás–Társadalom 6*. Partium Könyvkiadó – Új Mandátum Könyvkiadó, Nagyvárad-Budapest. 317-327 o.
- Kemény István - Janky Béla - Lengyel Gabriella, 2004: *A magyarországi cigányság, 1971-2003*, Budapest: Gondolat Kiadó, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet,
- Kertesi Gábor - Kézdi Gábor, 2012: *A roma és nem roma tanulók teszteredményei közti különbségekről és e különbségek okairól*, Budapest: MTA KRTK KTI – Budapesti Corvinus Egyetem
- Lannert Judit, 2003: Differenciálás és szelekció a magyar iskolákban, In: *Iskolakultúra 2003/1*. 70-73. o.
- Masten, Ann S., 2001: Ordinary magic: Resilience processes in development. In: *American Psychologist*, 2001/56. 3. szám. 227-238 o.

Hegedűs József

Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium

1. Azért szerettem volna a SZOKERESZ (Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium) tagja lenni, mert lelkileg tiszta, és elfogadó környezetben akartam élni, és minél többet tanulni a roma kultúráról. Mindkettő teljesült is.
2. Három szó ami eszembe jut a szakkollégiumról: elfogadó, családias, segítőkész.
3. 10 év múlva szeretném az időmet gyerekek tanításával, a jövődéli családommal, és sok zenével tölteni.

- Neményi Mária, 2013: Oktatási esélyegyenlőtlenségek Európában és Magyarországon, *Esély*, 2, 3-7.
- Péter-Szarka Szilvia, 2011: Az „ismeretlen ismerős”: Gagné tehetségmodelljének átdolgozott változata. *Tehetség*, 18 (3). 5-7 o.
- Rayman Julianna, 2015: Diverzitás az iskolában – pedagógusok és iskolaigazgatók különböző szociokulturális háttérű tanulókról való gondolkodásának vizsgálata. In: *Autonómia és Felelősség 2015/2*. 33-46 o.
- Rayman Julianna - Varga Aranka, 2015: Reziliencia és inklúzió egy szakkollégiumi közösségben, *Romológia* 10, 10-29.
- Raphael Travis Jr. & Scott W. Bowman, 2015: Validation of the Individual and Community Empowerment Inventory: A Measure of Rap Music Engagement among First-Year College Students, *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 25:2
- Trendl Fanni, 2013: A Phare-ral induló szakkollégium. In: *Romológia 2013/1*. 52-59 o.
- Trendl Fanni, 2015: A „befogadó környezet” megvalósulása egy egyetemi szakkollégiumban. In: Arató Ferenc-Varga Aranka (szerk.) *Befogadó egyetem*. Pécs, 2015. 131-139.
- Varga Aranka, 2015a: Az inklúzió szemlélete és gyakorlata, Pécs: PTE – WHSz,
- Varga Aranka szerk., 2015b: *Próbatétel – a pécsi roma szakkollégiumi program értékelése*, Pécs: PTE – WHSz, 343.
- Varga Aranka, 2018: *Esélyegyenlőségi dimenziók egy roma szakkollégiumban*. Kézirat.
- Zolnay János, 2015: A roma diákok esélyei a közoktatásban, In: Orsós Anna (szerk.): *A romológia alapjai*. Pécs: PTE – WHSz, 249-270.

Felhasznált dokumentumok

- Pedagógiai Program, 2016, PTE WHSz
- Projektelemenkénti fejlesztési tervek, 2016, PTE WHSz
- Projekt komplex struktúrája és Tevékenységterve, 2016, PTE WHSz
- Szakmai Koncepció, 2016, „TESZ-WHSZ” „TESZ-WHSZ” Tevékeny közösség, Egyéni gondoskodás, Személyes tudomány a Pécsi Tudományegyetem Wlislocki Henrik Szakkollégiumában - EFOP-3.4.1-15-2015-0009. (kézirat)

SZÉLRÓZSA

- 35 Dr. Hadnagy József: Egri Roma Szakkollégium – Példakép/p
- 37 Makkai László: Együtt a hitben jövőt építünk!
- 39 Dr. Kovács Zoltán: Az elfogadás pedagógiája
- 41 Káli Horváth Kálmán: RefoRom – a Budapesti Református Cigány Szakkollégium
- 43 Mészáros Ferenc: A közösségi szemlélet erősítése
- 45 Juhász Éva: Szent Miklós Görögkatolikus Roma Szakkollégium
- 47 Mózes Áron: „A céloddhoz wisz”
- 49 Trendl Fanni: TESZ WHSZ